

5) юридичні факти, що призупиняють право. Це може бути тимчасове позбавлення певних прав за адміністративне правопорушення. Наприклад, позбавлення права управління автотранспортними засобами на певний строк;

б) юридичні факти, що поновлюють право. До них належать обставини, наявність яких тягне відновлення прав, що існували раніше».

Адміністративно-правова кваліфікація у межах адміністративно-судового процесу – оцінка суб'єктом адміністративно-правової кваліфікації (адміністративним судом) юридичного факту (рішення, дії чи бездіяльності), який визначається в адміністративному позові як порушення, а сама оцінка полягає у встановленні наявності чи відсутності порушення прав, свобод та інтересів позивача. **Адміністративно-правова кваліфікація в межах адміністративного процесу як діяльності суб'єктів владних повноважень при здійсненні ними владних управлінських функцій** – оцінка суб'єктом адміністративно-правової кваліфікації (суб'єктом владних повноважень) у позасудовому порядку юридичного факту (рішення, дії чи бездіяльності), який визначається в зверненні як адміністративне порушення, а сама оцінка полягає у встановленні наявності чи відсутності порушення прав, свобод та інтересів суб'єкта звернення.

Якщо розглядати питання **кваліфікації адміністративних деліктів, що вчиняються юридичними особами**, слід зазначити наступне. Законодавство про адміністративну відповідальність фізичних осіб є систематизованим і складається з КУпАП України, навколо якого групуються інші закони, що її встановлюють та регулюють. Натомість законодавство про адміністративну відповідальність юридичних осіб є несистематизованим і складається із сукупності законів і підзаконних нормативних актів. Єдиного систематизованого законодавчого акту, який би врегулював зазначене питання, в Україні поки що не створено.

Можна зробити висновок, що юридичний факт, який підлягає кваліфікації, призводить до виникнення низки нових юридичних фактів, а логіка їх виникнення обумовлена чинним законодавством. По суті це і є провадження в справах про адміністративні правопорушення, де на кожній стадії здійснюється адміністративно-правова кваліфікація відповідним суб'єктом такої кваліфікації, але в основі кваліфікації знаходиться один і той самий юридичний факт.

Список бібліографічних посилань

1. Гуржій А. В. Сутність і значення адміністративно-правової кваліфікації. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 197–201
2. Стороженко О.М. Адміністративно-правова кваліфікація зловживань монополієм (домінуючим) становищем на ринку: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.М. Стороженко ; Нац. аграр. ун-т. К., 2007. 19 с.
3. Білас Ю. Ю. Європейські стандарти прав людини в контексті правозастосування сучасної України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Білас Юлія Юліанівна. К., 2011. 228 с.

Одержано 14.11.2020

УДК 349.6

Ірина Валеріївна КИРСЬВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5447-4314>

ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПІДСТАВА ПРИМУСОВОГО ПРИПИНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Згідно статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я

людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [1]. Беззаперечно, заходи щодо забезпечення екологічної безпеки пронизують практично всі норми, що забезпечують правове регулювання використання природних ресурсів. Особливо важливими є забезпечення екологічної безпеки при використанні природних ресурсів суб'єктами господарювання. На думку М. Хилько, екологічна безпека встановлює порушений взаємозв'язок людини і природи та гармонізує їх співіснування, а також сприяє розміреному, розумному використанню природних ресурсів людиною. В основі екологічної безпеки лежить фактор надійної захищеності природи від негативного впливу людства, та охорони людства від руйнівних наслідків його ж дій, пов'язаних з нормальними умовами проживання на планеті [2, с. 23]. Доцільно погодитися з думкою вказаного автора стосовно того, що метою екологічної безпеки вочевидь є гармонізація відносин суспільства та природи, що особливо актуальне значення має для відновлення природних ресурсів, які використовуються в процесі господарської діяльності.

Використання природних об'єктів в процесі господарювання є необхідною умовою функціонування більшості сфер народного господарства. При цьому саме якісне, раціональне (економне, бережливе) використання конкретних природних об'єктів є передумовою забезпечення екологічної безпеки в сфері господарської діяльності.

Порушення вимог екологічної безпеки під час використання природних ресурсів при здійсненні господарської діяльності за деяких передбачених природноресурсовим законодавством підстав призводить до примусового припинення такого природокористування. В якості прикладів можна навести окремі положення природноресурсових кодексів. Згідно статті 78 Лісового кодексу України право використання лісових ресурсів припиняється в разі використання лісових ресурсів способами, які негативно впливають на стан і відтворення лісів, призводять до погіршення навколишнього природного середовища [3]. Означене безпосередньо пов'язано з таким поняттям, як «екологічна відповідальність».

Тому уявляється важливим звернути увагу на можливість виділення примусового припинення права спеціального природокористування суб'єктів господарювання в якості самостійного виду юридичної відповідальності.

В літературі з цього приводу не існує єдності. Так, земельно-правову відповідальність визнає А.Берлач, під якою він розуміє примусове припинення прав на земельну ділянку шляхом її безоплатного вилучення (без повернення вартості землі власнику) [5, с. 22]. На думку О. Колбасова, примусове припинення права водокористування як захід відповідальності за правопорушення, з точки зору правової кваліфікації цього заходу, може розглядатися «як специфічний різновид юридичної відповідальності за порушення прав та обов'язків водокористувачів, як водно-правова відповідальність» [7, с. 220].

Слід зазначити, що таке розуміння земельно-правової або водно-правової відповідальності цілком закономірно пов'язано зі згадуванням в літературі особливої еколого-правової відповідальності. В. Андрейцев виділяє еколого-правову (превентивну) відповідальність, яка застосовується виключно до юридичних осіб у вигляді таких санкцій, як обмеження, зупинення чи припинення їх діяльності внаслідок порушення ними вимог екологічної безпеки, екологічних нормативів, стандартів або в разі перевищення лімітів використання природних ресурсів [8, с. 194]. Не зупиняючись на дослідженні наукових позицій стосовно справедливості існування превентивної (позитивної) та ретроспективної видів юридичної відповідальності, вбачається за доцільне погодитися з тією думкою, що на відміну від загально-соціальної позитивної відповідальності, юридична відповідальність завжди ретроспективна [9, с. 8]. На думку Ю.С.Шемшученка, еколого-правова відповідальність виступає в якості комплексу найбільш широко застосованих у цій сфері заходів адміністративної, кримінальної, матеріальної (майнової) та дисциплінарної відповідальності; підпорядкована закономірностям правового регулювання цих самостійних видів юридичної відповідальності. Тому доцільно погодитися з думкою згаданого автора про те, що еколого-правова відповідальність не може бути визнаною самостійним видом юридичної відповідальності [10, с. 155].

Слід підкреслити дійсну схожість примусового припинення прав громадян на природні об'єкти внаслідок неправомірної поведінки їх суб'єктів з юридичною відповідальністю.

Юридична відповідальність виступає в якості передбачених законом наслідків негативного характеру, які з необхідністю настають внаслідок рішення уповноважених органів у особи, яка здійснила порушення вимог, встановлених законодавством.

У примусовому припиненні права спеціального природокористування суб'єктів господарювання на природні об'єкти, яке пов'язано з неправомірною поведінкою, порушенням вимог екологічної безпеки, дійсно можливо виділити певні риси, що мають схожість з юридичною відповідальністю, а саме: настає у випадках, передбачених законом; має негативний характер для названих осіб, оскільки пов'язано з примусовим припиненням їх повноважень щодо конкретних природних об'єктів.

Вбачається за доцільне підтримати позиції тих вчених, які заперечують проти виокремлення згаданого примусового припинення прав на природні об'єкти у самостійний різновид юридичної відповідальності.

Висновок. Представляється, що примусове припинення спеціального природокористування суб'єктами господарювання внаслідок їх неправомірної поведінки, зокрема порушення вимог екологічної безпеки, являється не самостійним видом екологічної або земельної, водної чи іншої юридичної відповідальності, а особливою еколого-правовою санкцією в складі механізму еколого-правового стимулювання позитивної поведінки суб'єктів прав на природні об'єкти. Слід зауважити, що можливим є класифікація названих еколого-правових санкцій залежно від виду прав на природні об'єкти, де вони застосовуються; тобто можливо виділення, відповідно, земельно-правової санкції, водно-правової, надро-правової, лісо-правової тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 26 червня 1991р. №1264-VII. Відомості Верховної Ради. 1991. № 41. Ст. 546.
2. Хилько М.І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник. Київ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2017. 267 с.
3. Лісовий кодекс України. Закон України від 21.01.1994. № 3852-XII. Відомості Верховної Ради України, 1994, № 17, ст.99
4. Берлач А. Проблеми юридичної відповідальності за нераціональне використання землі в сільському господарстві України. Економіка. Фінанси. Право. 2000 № 8. С. 20-23.
5. Колбасов О.С. Теоретические основы права пользования водами в СССР. М. Изд-во «Наука». 1972. 228 с.
6. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. Посібник для юрид. фак. Вузів. Київ. Вентурі. 1996. 208 с.
7. Шемшученко Ю.С., Розовський Б.Г., Мунтян В.Л. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды. Киев. Наукова думка. 1978. 279 с.
8. Шемшученко Ю.С. Правовые проблемы экологии. Киев: Наукова думка. 1989. 232 с.

Одержано 11.11.2020

УДК 343.132.2

Віктор Миколайович КИСЕЛЬОВ,

*старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДОКАЗУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Згідно положень ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до